

«آدمی بر معرفت شای نومد رانی» (۲)

رئالسم معرفتی

عبدالحسین خسرویناه - مهدی عاشوری

مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

«مجموعه مطالعات دانش آموزان حکمت و فلسفه ایران»

سرشناسه	خسروپناه، عبدالحسین، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	رنالیم معرفی/عبدالحسین خسروپناه، مهدی عاشوری.
مشخصات نشر	تهران: مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۴۶۴ ص.
فروست	درآمدی بر معرفت‌شناسی نو صدرایی؛ ۴.
شابک	978-600-7009-26-0; 978-600-7009-27-7
وصفیت فهرست نویسی	فبا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۲۴۱.
یادداشت	نمایه.
موضوع	صدرالدین شیرازی، محمدبن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ق. — نقد و تفسیر
موضوع	شناخت (فلسفه اسلامی)
موضوع	شناخت (فلسفه)
موضوع	واقع گرایی
موضوع	هستی‌شناسی (فلسفه اسلامی)
شناسه افزوده	عاشوری، مهدی، ۱۳۵۹ -
شناسه افزوده	مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران
رده بندی کنگره	BBR ۵۵/ع۸۵/۳۹۳
رده بندی دیویی	۱۸۹/۱
شماره کتابشناسی ملی	۳۵۴۴۹۱۴

درآمدی بر معرفت‌شناسی نو صدرایی (۴)

رنالیم معرفی

عبدالحسین خسروپناه - مهدی عاشوری

(دفتر مطالعات دانش‌آموختگان حکمت و فلسفه ایران)

ناشر: مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

چاپ اول: ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

بهاء: ۲۳۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: سپهر

شابک: ۷-۲۷-۷۰۰۹-۶۰۰-۹۷۸

حق چاپ و نشر محفوظ است

نشانی: تهران، خیابان نوفل‌لوشاتو، کوچه شهید آراکلیان، شماره ۴

تلفن: ۶۶۴۰۵۴۴۵، ۶۶۴۰۵۳۳۴۲، فکس: ۶۶۴۰۵۳۳۴۲

www.irip.ir

فهرست

۱۷	سخن نخست.....
۱۸	رنالیسم معرفتی.....
۱۹	رنالیسم در فلسفه اسلامی.....
۲۲	محورهای بحث از رنالیسم معرفتی و ارزش شناخت.....
۲۳	الف. ملاک شناخت.....
۲۳	ب. معیار شناخت.....
۲۳	ج. مبادی تحصیل معرفت.....
۲۴	د. چالشهای رنالیسم.....
۲۴	واقع‌نمایی و ارزش نظری شناخت.....

بخش اول. ملاک شناخت

۲۹	فصل یک. صدق و واقع‌نمایی.....
۲۹	درآمد.....
۳۲	آراء نو صدرائیان.....
۳۲	علامه طباطبائی.....
۳۶	استاد مطهری.....
۳۹	استاد جوادی آملی.....
۴۴	استاد مصباح یزدی.....
۴۶	نظریه و بررسی: معناشناسی و موصوف صدق و واقع‌نمایی.....
۴۶	واقع‌نمایی و علم حضوری.....
۴۷	واقع‌نمایی در مفاهیم و تصورات.....
۴۸	واقع‌نمایی در قضایا و تصدیقات.....
۴۹	واقع‌نمایی در دانشهای مدرن.....

فصل دو. معناشناسی و چستی خطا..... ۵۱

درآمد..... ۵۱

جهل و خطا در ادبیات فلسفه اسلامی..... ۵۲

خطا از منظر نو صدرانیان..... ۵۲

علامه طباطبائی..... ۵۳

امداد مطهری..... ۵۸

استاد جوادی آملی..... ۵۹

استاد مصباح یزدی..... ۶۱

تحلیل و بررسی: چستی و جایگاه خطا و صواب..... ۶۲

علم به خطابپذیری ادراکات..... ۶۲

معنای خطا در علم حضوری..... ۶۳

معنای خطا در مقام و تصورات..... ۶۴

معنای خطا در تصدیقات و قضایا..... ۶۵

جمع‌بندی..... ۶۶

فصل سه. واقع‌نمایی در شناخت‌های حضوری..... ۶۹

درآمد..... ۶۹

علم حصولی و علم حضوری..... ۷۱

ملاک تقسیم..... ۷۱

انقسام علم حضوری..... ۷۵

ویژگی‌های علم حضوری..... ۷۶

کارایی معرفت‌شناختی علم حضوری..... ۸۰

بازگشت به‌ذیات و علوم حصولی به علوم حضوری..... ۸۱

درک کامل هستی..... ۸۱

چالش‌های علم حضوری..... ۸۱

شیبه در خطابپذیری..... ۸۲

علم حضوری در شناخت‌های حصولی..... ۸۴

اختلاف در شناخت‌های حصولی از نفس..... ۸۴

فصل چهار. نظریه‌ها در حکایتگری علم حصولی..... ۸۵

درآمد..... ۸۵

آراء نو صدرانیان..... ۸۸

علامه طباطبائی..... ۸۸

۹۱	استاد مطهری.....
۹۵	استاد جوادی آملی.....
۹۹	استاد مصباح یزدی.....
۱۰۶	نسل دوم نهضت‌اندیشان.....
۱۱۰	تحلیل و بررسی آراء.....
۱۱۱	برهان تنبیهی بر بداهت واقع‌نمایی ادراکات.....
۱۱۲	منزله نظریه تطابق ذهنی.....
۱۱۶	جمع‌بندی.....
۱۱۹	فصل پنج. حکایتگری علم حصولی و نظریه تطابق عوالم.....
۱۱۹	درآمد.....
۱۲۰	طرح کلیات نظریه تطابق عوالم از سوی استاد مطهری.....
۱۲۳	تقریر نظریه تطابق عوالم بر اساس مبانی هسته‌ای.....
۱۲۶	حقیقت علم حصولی بر اساس مبانی ملاصدرا.....
۱۲۸	جمع‌بندی.....
۱۲۹	فصل شش. معلوم حضوری و ارزش ادراکات حصولی.....
۱۲۹	درآمد.....
۱۳۰	تفاسیر بازگشت علم حصولی به علم حضوری.....
۱۳۰	تفسیر نخست. علم حضوری به صورت ذهنی.....
۱۳۱	تفسیر دوم. صورت ذهنی معلول معلوم حضوری است که مجرد مثالی یا عقلی است.....
۱۳۲	تفسیر سوم. تقدم ایجاد علم حضوری بر علم حصولی.....
۱۳۳	تفسیر چهارم. یافتن علم حضوری ملاک انطباق صورت ذهنی.....
۱۳۴	تفسیر پنجم. علم حصولی در حقیقت علم حضوری است.....
۱۳۴	واقع‌نمایی بدیهیات بر اساس بازگشت به علوم حضوری.....
۱۳۷	جمع‌بندی.....
۱۳۹	فصل هفت. معرفت‌های تصدیقی و نظریه مطابقت.....
۱۳۹	درآمد.....
۱۴۳	قضایا و تصدیقات موصوف و مطابق صدق.....
۱۴۷	قلمروی شناخت و مطابق قضایا.....
۱۵۰	جستنی نفس الامر.....

۱۵۱	نفس الامر به مثابه امور مجرد
۱۵۲	تفسیر مشهور از نفس الامر
۱۵۵	نفس الامر طرف مطلق ثبوت و تحقق
۱۵۶	نفس الامر منجش بذیر
۱۵۷	رتابسم پنجرای
۱۵۸	رابطه مطابقت
۱۵۸	مفهوم مطابقت
۱۵۹	تشخیص بذیری یا تشخیص ناپذیری مطابقت
۱۶۰	جامعیت یا عدم جامعیت تقریه تطابق
۱۶۰	تحول مطابق و ذیات مطابق
۱۶۰	قیاس بذیری یا قیاس ناپذیری اندیشه و واقعیت
۱۶۱	نحوه علم به تطابق
۱۶۲	صادق و مطابقت در قضایای ارزشی
۱۶۳	معنای کاتب بر اساس نظریه تطابق
۱۶۴	پارادکس دو رنگی شبهه خیر اعم
۱۶۶	جمع بندی

فصل هشت. واقع‌نمایی در دانشهای مدون..... ۱۶۹

۱۶۹	درآمد
۱۷۰	چیزی دانش مدون
۱۷۲	هویت مه‌گانه علوم و زمینه‌سازی شناخت علمی
۱۷۲	تکون اجتماعی رشته‌های علمی
۱۷۴	لازمه نسبی گرایانه تفکیک علوم بر اساس روشهای کلان و منابع معرفت
۱۷۵	ساختار دانشهای مدون
۱۷۶	ارزش نظری و عملی دانشهای مدون
۱۷۷	نظریه و ارزش نظری علوم
۱۷۹	حکا بینگری و واقع‌نمایی نظریه‌ها و ادراکات غیر حقیقی
۱۸۰	واقع‌نمایی و بدیل پذیری نظریه‌ها
۱۸۱	شناخت‌های مفهومی و حکا بینگری ادعایی - مجازی
۱۸۲	واقع‌نمایی در حکایت مجازی
۱۸۳	جمع بندی

فصل نه. نظریه های صدق در معرفت‌شناسی معاصر..... ۱۸۵

درآمد.....	۱۸۵
نظریه‌های صدق در معرفت‌شناسی معاصر.....	۱۸۶
الف. نظریه مطابقت.....	۱۸۷
ب. نظریه انسجام.....	۱۸۷
ج. نظریه پراگماتیسم (عملگروانه).....	۱۸۹
د. نظریه حسیت.....	۱۹۱
ه. نظریه کاشگری (حسوی).....	۱۹۳
جمع‌بندی.....	۱۹۵

بخش دوم. معیار شناخت

فصل ده. مقتضیات یقین ۱: معیار احراز صدق..... ۱۹۹

درآمد.....	۱۹۹
شناخت یقینی و معیار احراز صدق.....	۲۰۱
احراز صدق و معیارهای شناخت از نظر نو صدرائیان.....	۲۰۲
علامه طباطبائی.....	۲۰۲
استاد مطهری.....	۲۰۵
استاد جوادی آملی.....	۲۰۹
استاد مصباح یزدی.....	۲۱۱
جمع‌بندی.....	۲۱۳

فصل یازده. مقتضیات یقین ۲: احراز صدق بدیهیات..... ۲۱۷

درآمد.....	۲۱۷
بدیهیات در منطق و فلسفه اسلامی.....	۲۱۹
آراء متقدمین.....	۲۱۹
تعریف بداهت.....	۲۲۱
تصورات و تصدیقات بدیهی.....	۲۲۳
آراء نو صدرائیان.....	۲۲۵
فضایای بدیهی.....	۲۲۸
اوثانیت.....	۲۲۹
قبیه امتناع اجتماع و ازغای نقیضین.....	۲۳۲

۲۳۹	فطریات
۲۴۱	وجدانیات
۲۴۱	تحقق قضایای بدیهی
۲۴۳	ارزش معرفتی بدیهیات
۲۴۳	صدق اولیات و وجدانیات
۲۴۵	استدلال‌ناپذیری اولیات
۲۴۶	رابطه وضوح و صدق در قضایا
۲۴۷	واقع‌نمایی وجدانیات
۲۴۹	واقع‌نمایی قضایای اولی
۲۵۲	جمع‌بندی

فصل دوازده، معقولیت شناختهای غیریقینی ۲۵۷

۲۵۷	درآمد
۲۵۹	شناخت معقول و حجت شناخت
۲۶۱	ارزیابی معانی وهمی و تحصیل معرفت بحقی
۲۶۵	شبکه‌های معرفت بشری و راههای قابل اعتماد در ارزیابی
۲۶۸	جمع‌بندی

فصل سیزده، نظریه‌های توجیه در معرفت‌شناسی معاصر ۲۷۱

۲۷۱	درآمد
۲۷۲	توجیه معرفتی در معرفت‌شناسی معاصر
۲۷۳	درونی‌گرایی و شاخه‌های توجیه
۲۷۴	ایرادهای نقضی گنبد
۲۷۷	میناگرایی تجربی و مشکل داده حسی
۲۸۲	شرایط دفاع از میناگرایی
۲۸۲	جمع‌بندی

بخش سوم، مبادی تحصیل معرفت

فصل چهارده، منابع و ابزارهای معرفت ۲۸۹

۲۸۹	درآمد
۲۹۴	آراء نو صدرانیان در باب منابع و ابزارهای شناخت
۲۹۴	دیدگاه استاد مطهری

۲۹۹	دیدگاه استاد جوادی آملی
۳۰۴	دیدگاه استاد مصباح یزدی
۳۰۴	دیدگاه استاد سبحانی
۳۱۰	دیدگاه شهید صدر
۳۱۲	تحلیل و بررسی
۳۱۳	منابع و ابزارهای شناخت
۳۱۷	جایگاه تحلیل عالم و معلوم در فلسفه معرفت
۳۲۱	جمع‌بندی

فصل پانزدهم: مراحل شناخت ۳۲۳

۳۲۳	درآمد
۳۲۳	مراحل شناخت از نظر نو صدائیان
۳۲۴	علامه طباطبائی
۳۲۷	استاد مطهری
۳۳۷	استاد جوادی آملی
۳۴۵	استاد مصباح یزدی
۳۴۷	استاد سبحانی
۳۴۷	تحلیل و بررسی
۳۴۸	جایگاه و مرحله علم حضوری
۳۵۰	جایگاه و مرحله تصورات جزئی
۳۵۱	جایگاه و مرحله مفاهیم و تصورات کلی
۳۵۶	جایگاه و مرحله فضاها، معانی تصدیقی و تصدیقات
۳۵۷	جمع‌بندی

فصل شانزدهم: موانع شناخت و مواضع وقوع خطا ۳۵۹

۳۵۹	درآمد
۳۶۱	مواضع وقوع خطا
۳۶۱	خطا در مرتبه تطبیق حکم
۳۶۴	نفوذ خطا در معرفتهای شهودی
۳۶۵	خطا در معانی و معنی
۳۶۶	شرایط و موانع شناخت
۳۶۷	جمع‌بندی

بخش چهارم. چالشهای واقع‌گرایی

فصل هفده. امکان شناخت و شبهه‌های شکاکیت ۳۷۱

درآمد ۳۷۱

شکاکیت ۳۷۲

پیشینه بحث ۳۷۲

مواجهه متفکران مسلمان با شک‌گرایی ۳۷۵

شکاکیت در فلسفه غرب ۳۷۷

عوامل بروز شکاکیت در فلسفه غرب ۳۸۰

نقد دلایل شکاکان ۳۸۰

خطای حس و عقل ۳۸۱

تناقض در آرای صاحبزادان ۳۸۲

مخالف مخالف عقل در کلام بزرگان ۳۸۲

امکان شناخت ۳۸۳

دلیل اول. دلیل مبتنی بر استحاله اجتماع نقیضین ۳۸۴

دلیل دوم. دلیل مبتنی بر خودمتناقض بودن گفته‌های شکاکان ۳۸۵

دلیل سوم. دلیل مبتنی بر خودمتناقض بودن گفته‌های شکاکان (از زوایای دیگر) ۳۸۶

دلیل چهارم. دلیل مبتنی بر علم حضوری ۳۸۶

دلیل پنجم. دلیل مبتنی بر اصل کنی واقعی هست ۳۸۷

دلیل ششم. دلیل مبتنی بر امتناع انکار کلی واقعیت ۳۸۷

جمع‌بندی ۳۸۸

فصل هجده. نسبی‌گرایی و کثرت‌گرایی معرفتی ۳۸۹

درآمد ۳۸۹

نسبی‌گرایی و تحول معرفتی از نظر نو صدرائیان ۳۹۱

نسبی‌گرایی ۳۹۴

پیشینه و عوامل رشد جدید نسبی‌گرایی ۳۹۵

نقد نسبی‌گرایی معرفتی ۳۹۸

نسبی‌گرایی کانت ۴۰۰

پلورالیسم معرفتی ۴۰۰

مبنای هستی‌شناختی ۴۰۱

مبنای ذهن‌شناختی و پدیدارشناختی ۴۰۲

مبنای معرفت‌شناختی ۴۰۳

۴۰۴	مبنای هرمنوتیکی.....
۴۰۴	مبنای دین‌شناختی.....
۴۰۵	نتیجه‌گیری.....
۴۰۶	جمع‌بندی.....

فصل نوزده. واقع‌گرایی و ضد واقع‌گرایی در دانشهای مدون..... ۴۰۷

۴۰۷	درآمد.....
۴۰۸	واقع‌گرایی و ضدواقع‌گرایی در فلسفه علم.....
۴۱۰	رتالیسم علمی و ضد رتالیسم.....
۴۱۲	تمايز مشاهده‌پذیر - مشاهده‌ناپذیر.....
۴۱۵	استدلال، معجزه که نیست.....
۴۱۸	استدلال از راه رسیدن به تضاد تغییر.....
۴۲۱	استدلال بر اساس اطلاعات پس‌زمینه‌ای.....
۴۲۱	رتالیسم مجازی - پنجره‌های دانشهای مدون.....

فصل بیست. معقول‌گرایی و نامعقول‌گرایی در دانشهای مدون..... ۴۲۵

۴۲۵	درآمد.....
۴۲۸	آراء فیلسوفان علم در باب معقولیت علم.....
۴۲۸	معقول‌گرایان.....
۴۳۷	نامعقول‌گرایان و قیام‌ناپذیری.....
۴۴۱	حقیقت، معقولیت و روش.....
۴۴۳	ارزیابی شبکه‌ای نظریه‌ها و معقولیت دانشهای مدون.....
۴۴۶	جمع‌بندی.....

منابع..... ۴۴۷

نمایه..... ۴۵۹